

בס"ד - אמונה בסידור -

א] מזמור לתודה. ועד דור ודור **אמונתו**
ב] אמת ויציב: על הראשונים ועל האחרונים. דבר טוב וקים לעולם ועד. **אמת ואמונה**. חק ולא יעבור
ג] מעריב: אמת ואמונה כל זאת....
ד] תפלת מנחה של שבת: יעקב ובניו ינוחו בו. מנוחת אהבה ונדבה. **מנוחת אמת ואמונה**. מנוחת שלו' ושלוה והשקט ובטח

.....

שמות יז ויהי ידיו אמונה עד בא השמש:
אונקלוס: והוה ידוהי פריסן בצלו עד דעל שמשא:
רש"י: **ויהי ידיו אמונה**. ויהי משה ידיו באמונה - פרושות השמים בחפלה נאמנה ונכונה:
ראב"ע: ואמונה דבר עומד וקיים....

רמב"ן: וטעם ויהי ידיו אמונה שהיו עומדות וקיימות ברוממותן, כלשון ואמונה על המשוררים דבר יום ביומו (נחמיה יא כג), וכן אנחנו כורמים אמונה (שם י יא), דבר קיים בצרית, וכן הימד המקווע במקום נאמן (ישעיה כג כג), חזק וכעין דברי הראב"ע והרמב"ן בס' השרשים לרד"ק ערך אמן.

.....

תהילים ק: כי טוב ד' לעולם חסדו ועד דר אמונתו:
רש"י: **ועד דר ודר** קיימת אמונתו **הבטחת דברו**. כל לשון אמת ואמונה, אמת הבטחה, שמצטיין ומאמן הבטחתו:

תהילים צב: מזמור שיר ליום השבת..... להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות:

רש"י: **להגיד צדקך חסדך**. צדק הגאולה: ואמונתך בלילות. וצעוד צדק הגלות להאמין בך שתשמור הבטחתך - כל זה נאה וטוב:
רד"ק: מזמור שיר ליום השבת. [א] צדק השבת היו אומרים זה המזמור צדק המקדש, ויש מזמור מענין שבת כמו שנפרש. ורז"ל פירשו (ר"ה לא, א) [ב] שהוא על העמיד לצוא לעולם שכולו שבת ומנוחה, והם ימי המשיח....

להגיד צדקך חסדך. [א] צדק יכלילה עלינו להגיד חסדך שעשית עמנו שנתת יום השבת למנוחה, והאמונה שתקיים חסדך לנו בכל עת. ואחד מן החסדים שעשית הוא יום השבת, הנה כשנצוא להגיד חסדך נזכור גם כן זה החסד. וטעם **צדקך**, כי כל ימי השבוע כשיקום אדם בצוקר ילך לעבודתו, וזה הצוקר יקום למנוחה ולענג הגוף והנשמה, ואז יזכור חסדך הק-ל.

[ב] ולדעת רז"ל שפירשו לעולם שכולו שבת ומנוחה, יהיה פירוש **צדקך** לעת הגאולה, וכלילות הם הגליות. כלומר, כשיגיע הצוקר נגיד חסדך שתעשה עמנו צדקך אמת מהגלות אעפ"י שאנו חייבים כלית בגלות מרוב עוונותינו, ונגיד בגלות, שהוא הלילה, אמונתך שאמרת להוציאנו מן הגלות ובוטחים אנו בך שתקיים לנו הבטחתך. או פירוש, וצוקר גם כן נזכיר אמונתך שקיימת לנו בגלות שלא כלית בהם.

[א] ולפירושנו יהיה טעם כלילות לשון רבים, כי כל הלילות ואפילו לילות ימי השבוע הם פנויים יותר מהימים להגיד חסדך ה' ואמונתו. או אמר כלילות צעבור ליל שבת וליל מוצאי שבת שגם הוא ליל מנוחה, כי לא יא' אדם למלאכתו עד הצוקר צדק:

.....

ברכות דף יב. אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב כל שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו שנאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות.

רש"י [שיטת ריב"ב]: כל מי שלא אמר ברכת אמת ויציב כמו שתקנוה וכן אמת ואמונה צדקצית לא יא': **שנאמר להגיד צדקך חסדך**. וברכת אמת ויציב כולה על חסד שעשה עם אבותינו היא, שהוציאם ממצרים וצקע להם הים והעצרים. וברכת אמת ואמונה מדבר זה אף על העמידות שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו [הבטחת אמונתו] לגאלנו מיד מלכים ומיד ערניים ולשום נפשנו בחיים, ולהדריכנו על צמות אויבנו. כל אלה הנסים המדירים חמיד [כל אלה הנסים המדירים חמיד]:

מעין נסים שהיו כאשר יצאנו מגלות בבל	הפודנו מיד מלכים מלכינו הגואלנו מכף כל העריצים
מעין הישועה תחת פרס ומדי מהמן	הק-ל הנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו
מעין הישועה בזמן היונים - נס חנוכה	העושה גדולות עד אין חקר (נסים) ונפלאות עד אין מספר
שלא עזבונו בזמן גלות אדום	השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלינו
לימות המשיח	המדריכנו על צמות אויבינו וירם קרנינו על כל שונאנו

יציאת מצרים

העושה לנו נסים ונקמה בפרעה
אותות ומופתים באדמת בני חם
המכה בעברתו כל בכורי מצרים
ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם
המעביר בניו בין גזרי ים סוף
את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע
וראו בניו גבורתו שבתו והודו לשמו
ומלכותו ברצון קבלו עליהם
משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כלם מי כמכה באלים ד'. מי כמכה נאדר בקדש. נורא תהלות עשה פלא:

מלכותך ראו בניך. בוקע ים לפני משה. זה ק-לי ענו.
לעיתיד לבוא [עי' סדור חסידי אשכנז]
ואמרו ד' ימלך לעלם ועד:
ונאמר. כי פדה ד' את יעקב. וגאלו מיד חזק ממנו בא"י גאל ישראל:

באדמת בני חם תהילים

עח נא ויך כל בכור במצרים ראשית אונים באהלי חם:
ראב"ע: הזכיר חם אביהם דרך חסרון וקלון להם
קה כ"ג - כז: ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם: ויפר את עמו מאד ויצעמחו מצרים: הפך לבם לשנא עמו להתנכל בעבדיו: שלח משה עבדו אהרן אשר בחר בו: שמו בם דברי אתותיו ומפתים בארץ חם:

ספורנו: לפרעה ולמצרים שהיו כופרים בקל ית' ואמר "מי ד' אשר אשמע בקולו"

בניו, בניו, בניו - כאן ג' פעמים
יכירו בניו וידעו - מנחה שבת

ואח"כ באו בניו לדברי ביתך - על הניסים חנוכה
ותתנהג עם בניו במדת הרחמים - עננו בורא עולם (תפלה ב'שמע קולנו' על גשמים)

ומלכותו ברצון (ולא 'ועול מלכותו') קבלו עליהם
ספר אבודרהם (דפוס ?) - תפלת ר"ה 'על כן נקוה'.
"ויקבלו כולם את עול מלכותך" לשון חכמים הוא שאמרו
גבי ק"ש וצריך לקבל עליו מלכות שמים, כלומר להאמין בו
ולא באחר, ולעשות כל מצותיו (= עול מלכות שמים וגם
עול מצוות).

תוספות ברכות יב ע"א: להגיד צנקר מסדך. מסד שהקצ"ה
עשה לנו צמרים. ואמונתך פי' מדבר על העמיד שאלו מצפים
שישמור הצמחתו ואמונתו ויגאלנו מיד המלכים ונסוף צרכה חזר
לגאולה דפרעה כדי לסמוך לגאל ישראל. אי נמי ע"ד המדרש (רבה
איכה ג) חדשים לצקרים רבה אמונתך, שאלם מאמין ומפקיד רוחו
בדו ומחזירה בלא יגיעה:

[תוס' הרא"ש: שהאלם מאמין צהקצ"ה ומפקיד רוחו בידו
עייפה ומחזירה לו צנקר רגועה ומחדש כחו:]

ספר אבודרהם - יוצר

ותקנו לומר **אמת ויציב** בשחרית על הנסים שעשה
הקב"ה עם אבותינו שגאלנו והעבירנו בים בחרבה ושקע
צרינו בתוכו. והכי איתא בירושלמי בפ"ק דברכות (פ"א
ה"ו) צריך להזכיר באמת ויציב יציאת מצרים ומלכות
וקריעת ים סוף ומכת בכורות וצור ישראל וגואלו. ותקנו
לומר **אמת ואמונה** בערבית על הגאולה של עתיד שאנו
מאמינים ומקוים שיקיים לנו הבטחתו ויגאלנו בקרוב. אי
נמי **אמת ואמונה** בערבית לפי שבטחנו בהקב"ה בליל
מכת בכורות שיוציאנו ממצרים בבקר וקיים לנו הבטחתו
והוציאנו לפיכך ראוי לומר בשחרית אמת ויציב. וי"מ **אמת**
ואמונה בערבית על שאנו מפקידים נשמותינו בידו בכל
לילה ומאמינים בו ששיבנה אלינו ובשחרית אמת ויציב
שיאמת ויקיים דבריו להשיב הפקדון והיינו דאמרין בסוף
פ"ק דברכות (יב, א) אמר רבה בר בר חנא סבא משמיה
דרב כל שאינו אומר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה
ערבית לא יצא ידי חובתו שנא' (תה' צב, ט) להגיד בבקר
חסדך ואמונתך בלילות. פי' לא יצא ידי חובת המצוה
כתקנה אבל לעולם יצא דברכו' אינן מעכבות.

ועי' לקמן עוד מדבריו

ברכות דף יד.

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן הלכה כר' יהודה, דאמר בין
אלקים לאמת ויציב לא יפסיק. אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן
מאי טעמיה דר' יהודה דכתיב וה' אלקים אמת.
חוזר ואומר אמת או אינו חוזר ואומר אמת? אמר ר' אבהו
אמר ר' יוחנן חוזר ואומר אמת, רבה אמר אינו חוזר ואומר

אמת.

רש"י: וה' אלקים אמת. לכך אין מפסיקין בין ה' אלקים לאמת:

ספר ירמיה פרק י י

(י) וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים ומלך עולם, מקצפו
תרעש הארץ ולא יכלו גוים זעמו:

רש"י: וה' אלקים אמת. למה כי הוא אלקים חיים ומלך עולם,
לכך יכול לאמת דבריו. אבל צר ודם אומר לעשות ומת או משש
כחו או יורד מנכסיו ואין בידו לקיים:

רמב"ם פ"א מהל' יסודי התורה א

(א) יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי
ראשון והוא מציא כל הנמצא. וכל הנמצאים מן שמים
וארץ ומה ביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו ואם
יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול
להמצאות ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאים מלבדו
מצויים, הוא לבדו יהיה מצוי ולא יבטל הוא לבטולם. שכל
הנמצאים צריכין לו והוא ברוך הוא אינו צריך להם ולא
לאחד מהם:

לפיכך אין אמתתו כאמיתת אחד מהם הוא שהנביא אומר
וה' אלקים אמת, הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת
כאמתתו. והוא שהתורה אומרת אין עוד מלבדו כלומר אין
שם מצוי אמת מלבדו כמותו:

לא יפסיק... דכתיב וה' אלקים אמת, מה הפס' - לא יפסיק כר'
לראשון לפסוק זה, לא יפסיק כר' להגיד שהוא ית' אמת, ונ"א
לפסוק האמת עכ"ל אחרי "אמת".

תוס' ברכות יב. אמת ויציב וכו'. לא קאי על השכינה אלא קאי
להדבר הזה וכו'. וכן איתא בזה"ס. ואיתא בירושלמי האי מרגניתא
דלית ביה טימא פירוש שאין לה טימא כל מה שמשנה ממגני לה,
כדאמר לקמן (דף לג ב) צמד דפסח ואמר הקל הגדול הגבור
והנורא והיה מאריך הרבה וא"ל ר' חנינא סימט לשנתי דמרך, כי
כל פה לא יוכל לספר שנתו:

(1) בסדורי ריו"ה אמת ויציב ונכון וקים וישר ונאמן
ואהוב וחביב ונחמד ונעים ונורא ואדיר: ומתקן ומקבל
וטוב ויפה הדבר הזה עלינו לעולם ועד:

(2) בסדור ישן כתוב לאחר 'ואדיר': 'ידא האלט מן איין
וויניק שטיל' (Da halt man ein wenig still)

(3) כל מי שאינו מפסיק בין אדיר למתוקן הרי מחרף
ומגדף (סדור מוהר"ר ולק כ"ץ - בעל הסמ"ע)...
מפני ש'ואדיר' נדרש על הקב"ה ו'מתוקן' נדרש על
ישראל (הערה בשם ספר ישן המובא בסידור חסידי
אשכנז).

(4) יוסף אומץ [ראש דייני פפד"מ] סי' רצ"ג:
כשמתחילין אמת ויציב קודם לחזן יאמר עד נורא
ואדיר ואז יפסיק להמתין על החזן. כן כתב מהר"ר
טרויש ז"ל חזן דפה בפירוש התפילה שחיבר.

תוספות ברכות דף יב. אמת וליצ וכו' - לא קאי על השכינה, אלא קאי על הדבר הזה וכו'. וכן אחת זהר"ם. ואחת בירושלמי, האי מרגימת דלית ביה טימא פירוש שאין לה טומא כל מה שמשנה מחגי לה, כדאמר לקמן (דף לג ז) במד דפתח ואמר הק-ל הגדול הגבור והנורא, והיה מאריך הרבה. וא"ל ר' חנינא קיימת לשנתי דמך כי כל פה לא יוכל לספר שצחו:

דברי קהלת - מנהגי תפלות פפד"מ מאת רש"י גייגר
על דברי הייסוף אומץ. כתבו בסדורים להפסיק במלת 'ואדיר' ומזה נר' דעתם שהשבחים עד 'ואדיר' מוסבים עליו ית'. ואיננו נכון לדעתי לומר עליו ית' שהוא נכון. וגם אסור להרבות בתארי' כשי"כ בברכות לג: וכן מפורש בתוס' שם יב ומלשונם מוכח שגם מלת 'אמת' מוסבה במובן הפשוטי על 'הדבר הזה' רק ימשיכה גם למעלה ע"ש הכתוב 'וד' אלקים אמת'. ובמובן התארים שאחר אמת 'אמת ואמונה' תוכיח, שהמלה שאחר אמת נמשכת לאחריה: 'כל זאת'.

בכל זה יש לעיין מהא דסי' ס"א סעיף ג' וסי' ס"ז מ"ב ל' ונ"א ועי' שם בסי' ס"ז ס"ק י בשם המג"א.

~~~~~

נוסח רע"ג, רס"ג, הרמב"ם [=אמת אמונה כל זאת קיים עלינו...] רוקח, מחזור ויטרי (ד' כ"ו מתוך ה'), ר"ד אבודרהם, סדור ר' הירץ ש"צ דפפד"ם.....

אמת ואמונה כל זאת קיים עלינו כי הוא ד' אלדינו ואין זולתו ואנחנו ישראל עמו

אשכנז כהיום:

אמת ואמונה כל זאת, וקיים עלינו כי הוא ד' אלדינו ואין זולתו ואנחנו ישראל עמו

~~~~~

ספר פרדס הגדול לרש"י סי' ב', מחזור ויטרי תפילת ערבית, שבלי הלקט סי' נ' בשם רבנו שלמה.

לך אומר בלילה **אמת ואמונה** שכן כתיב "להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות". ואיזו אמונה יש כאן? לפי שאין לך אדם שאין נפשו כאיבה עליו בלילה מרוב עמל וטורח שטרח כל היום, וכשעולה לרקיע בלילה אין הנשמה רוצה לשוב בקרבו עוד. אומר לה הקב"ה שובי למקומך בתוך האדם, איני רוצה לוותר אמונתי כנגדו, שהוא האמין בי והפקיד אותך אצלי שנא' "בדרך אפקיד רוחי", ועושה הקב"ה אמונה ומחזיר אותו אליו ובבקר עושה לו נס ומחדש את כוחו ואינו חלש מכל מה שטרח אתמול, ועל זה נא' "חדשים לבקרים רבה אמונתך" (איכה ג)

סידור הרוקח

אמת ואמונה כל זאת שאמרנו ד' אחד. קיים עלינו מה קיים עלינו כי הוא ד' אלקינו ואין זולתו אין אלקים מבלעדיו כדכתיב אני ד' ואין עוד זולתי (ישעיה מה ה) וכתיב ד' אין כמוך ואין אלקים זולתך (ש"ב ז כב) אנחנו ישראל עמו כדכתיב דעו כי ד' הוא א' הוא עשאו ולא אנחנו עמו וצאן מרעיתי, 'ולא אנחנו' כתיב וקרינן 'ולו אנחנו', כלומר אפילו לא אנחנו שאנחנו פשענו, לו אנחנו עמו ובניו, בין כך ובין כך קרואים לו בנים כדאמרין בפ"ק דקידושין (דף לו. דברי ר"מ)

סידור רבנו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא

אמת ואמונה כל זאת קיים עלינו אמת ואמונה עלינו לקיים כל זאת לקרוא קרית שמע וברכותיך כאשר תיקנו. וגם אמת ואמונה כל זאת שאמרתי אני ד' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם. ודבר זה קיים עלינו כי הוא ד' א' ולמה אנחנו עמו שהוא פדאנו מיד מלכים להיות לו לעם.

סידור ר' שבתי סופר

אמת ואמונה כל זאת שאמרנו בקריאת שמע מענין אחדותו וגם קיים עלינו כי הוא ד' א' וכו' המשך ספר אבודרהם - מעריב

אמת ואמונה כלומר התורה שהיא אמת שנאמר (תה' קיט, קמב) "ותורתך אמת" וכתיב (משלי כג, כג) "אמת קנה ואל תמכור וגו'".

והמצות שהם אמונה שנא' "כל מצותיך אמונה" (תה' קיט, פו).

כל זאת קיים עלינו בעבור כי הוא ה' אלקינו ואין זולתו וע"ש שמסיים פסוק זה "שקר דפוני, עזרני" (תהלים שם) אמר מיד הפודנו מיד מלכים.

דבר אחר **אמת ואמונה על שם (תה' לא, ו) פדית אותי ה' ק-ל אמת** וע"ש (איכה ג כג) **רבה אמונתך. ודורש במדרש תלים בדרך אפקיד רוחי פדית אותי ה' ק-ל אמת.** בנוהג שבעולם אדם מפקידין בידו פקדונות והוא מחליף את של זה בזה ואת של זה בזה אבל הקב"ה אינו כן אלא ה' אמת. עמד אחד שחרית ובקש את נפשו ולא מצאה או שמא מצא נפשו ביד אחר או נפשו של אחר בידו הוי ה' ק-ל אמת. אמר ר' אלכסנדר בשר ודם מפקידין בידו חדשים והוא מחזירם בלויים ושחוקים. אבל הקב"ה מפקידין בידו בלויים ושחוקים והוא מחזירן חדשים, תדע לך שכן הפועל הזה עושה מלאכה כל היום ונפשו יגיעה עליו ושוקקה, וכשהוא ישן ומשלים נפשו להקב"ה ונפקדת אצלו ולשחרית היא חוזרת לגופה בריה חדשה שנא' (איכה ג, כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך, **כי הוא ה' אלקינו ואין זולתו** ע"ש (ישעיה מ"ה, ה) אני ה' ואין עוד. **הפודנו מיד מלכים** פירוש מפרעה וסיחון ועוג **בימי משה.** ומשלשים ואחד מלכים בימי יהושע והוא על שם (תה' עח, מב) אשר פדם מני צר. הגואלנו מכף כל העריצים (כמו עריצים) **כמו עמלק ואחרים שעמדו עלינו לכלותינו.** ואמר לשון עריצים על שם (ישעיה יג, יא) וגאות עריצים אשפיל.

.....

בשחרית

אמת ויצוב ונכון ומקובל הדבר הזה עלינו לעולם ועד.

איזה דבר?

1. שבלי הלקט בשם גאוני רומי: קבלת מלכות שמים
2. כוזרי ג' יז': ידגיש הענינים להתחייבות קבלת התורה - כלומר קבלת עול תורה
3. ר"י ב"ר יקר הדבר שהזכרנו בק"ש ללמוד ולעשות
4. רשב"א בשם רב האי גאון: פסוק אחרון: אני ד"א אשר הוצאתי וגו'
5. ר"ד אבודרהם: מה שהזכרנו בק"ש

וכותב הרמב"ן ועוד אתה צריך לעשות מעשה באמונתך בחדוש והוא שתשבות בשבת - כדי לאמת מה שידעת במעשה. כי הידיעה והמעשה צריכים לשלימות, והאדם צריך להאמין האמת במחשבה, ולהודיעו בדבור, ולאמת אותו במעשיו בגופו. ולפיכך אמרו רבותינו ז"ל ששבת וע"ז שקולים כנגד כל המצות, שהוא מורה על חדוש העולם ובו אדם מודה לבוראו.

בר"ה קבלנו מלכות שמים בדיבור ובמחשבה. ובסוכת יושבים 'בצילו דהימנותא' ובוטחים על הקב"ה שיגן עלינו וע"י כך מאמתים את האמונה שהוא ית' לבדו מלכנו ע"י מעשה

ידוע שהשכיבנו חותמים בחול "בא"י שומר עמו ישראל לעד" ובשבת "בא"י (ה)פורס סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלם". דעת הרמב"ן מובא בחי' הרא"ה על ברכות ה. שעיקר החתימה היא פורס סוכת שלום כדאיתא במדרש שכל הברכות חותמים עם שלום (י"ח ברכות וברכות ק"ש בלילה כי התפילה מעיקרה היתה רשות). אלא שנהגו בחול לחתום עם שומר ישראל לעד (אולי לאחר שהוסיפו הגאונים ברוך ד' לעולם - שאז אין כאן סוף הברכות).

ובסידור הרס"ג והרמב"ם באה חתימה שלישית לברכה זו - שבסוף השכיבנו אומרים "ברוך שומר ישראל לעד" בלי שם כלומר לא חותמים הברכה אלא ממשיכים עם ברוך ד' לעולם אר"א וחותמים בסוף 'ראו עינינו' עם בא"י המולך בכבודו חי וקיים תמיד ימלוך לעולם ועד וזו החתימה של השכיבנו.

ויש כאן תימא, כי כלל ידוע בברכות שהמשנה ממטבע שטבעו חכמים לא יצא. איך שינו לפי הרמב"ן ואיך הגאונים הוסיפו ושינו לפי הרס"ג והרמב"ם?

ונר' לתרץ ע"פ דברי הכסף משנה פ"א מברכות הל' ה' מובא במג"א סוס"י סד (מובא במ"ב סי' ס"ח ס"ק א'): שאם שינה בנוסח הברכה ולא אמר אותו לשון ממש אלא שאמר בנוסח אחר בענין הברכה יצא. הנה לפי מה שכתבנו (ה)פורס סוכת שלום וכו' ו"שומר עמו ישראל לעד" ו"המולך בכבודו וכו'" ענין כל החתימות שהוא ית' לבדו מלכנו השומר עלינו - רק שאומר במילים אחרות.

מנהגנו לומר בסוכות [ויש אומרים רק בחוה"מ] בברכת המזון "הרחמן יקים לנו סוכת דוד הנופלת". בקשה זו מיוסדת על הכתוב בסוף ספר עמוס (פרק ט יא) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנפלת. וגדרתי את פרציה והרסתיו אקים ובניתיה כימי עולם:

מה פירוש "סוכת דוד הנופלת"?

יונתן מתרגם: בעדנא ההוא אקים ית מלכותא דבית דוד דנפלת, ואבני ית כרכיהון וכנישתהון אתקין, ותשלוט בכל מלכותא ותגמר ותשיצי סגי משריתא, והיא תתבני ותשתכליל ביומי עולמא:

וכ"נ מהגמ' סנהדרין דף צו: א"ל רב נחמן לרבי יצחק מי שמיע לך אימת אתי בר נפלי? א"ל מאן בר נפלי? א"ל משיח. משיח בר נפלי קרית ליה? א"ל אין, דכתיב ביום ההוא אקים סוכת דוד הנופלת.

וכן מפרש הרמב"ם את הפסוק בריש ספר המצוות (לאחר שורש יד) "

ידוע גם כן שהנבואה והמלוכה כבר נסתלקו ממנו עד שנסור מן העונות שאנחנו מחזיקים בהם ויכפר לנו וירחמנו כמו שיעדנו ויחזירם לנו כמו שאמר בחזרת הנבואה והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם ואמר בחזרת המלך והממשלה ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת וגדרתי את פרציה והרסתיו אקים ובניתיה כימי

וכן בפ' רבנו ישעיה מטראני [בעל תוס' ר"ד] ביום ההוא לאחר שאגלה אותם, עוד אחזור ואפדה אותם ואקים סוכת דוד הנופלת וזה יהיה לעתיד לבוא. כי בבית שני לא היו מלכי בית דוד, כי אם מלכי החשמונים שהיו כהנים ומלכי הירודוס שהיו עבדים.

[ברם מהר"י קרא (תלמיד רש"י) כותב סוכת דוד הנופלת על בית המקדש הוא אומר.]

השאלה המתבקשת: למה הנביא קורא למלכות סוכה? מפרש הרד"ק שם: ביום ההוא. ביום הגאולה אקים את סוכת דוד הנופלת לפי שאמר מלכות אפרים תבטל אמר כי מלכות דוד תקום. והיא הסוכה על דרך משל, כי היא סוככת על העם:

המלך מגן על העם, על כן המלכות נקראת סוכה שמסככת נותנת צל ומגינה על היושבים בה.

הרמב"ן בדרשת 'תורת ה' תמימה' בא להסביר סדר המצוות בעשרת הדברות. והאריך בביאור המצוה הראשונה שהיא האמונה ב"אנכי ה'א". ואז בא הדבור השני 'לא יהיה לך' לשלול ע"ז ההיפך של הדבור הראשון. ואז הדבור השלישי 'לא תשא' לתת כבוד לשמו.